

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

Дидактика
didactics

2021

ВИПУСК 1

ДИДАКТИКА

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ВИПУСК 1

**Чернігів
2021**

ДИДАКТИКА: НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Видання засновано в 2021 р.

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка.

Періодичність публікації: 12 разів на рік.

Головний редактор

ГРИЩЕНКО Світлана Владиславівна – доктор педагогічних наук, професор, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Відповідальний редактор

ЛІЛІК Ольга Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

Редакційна колегія

АДИРХАСВ Сослан Георгійович – доктор педагогічних наук, професор, Інститут соціальних технологій університету «Україна» (Київ, Україна)

БОЙЧУК Юрій Дмитрович – доктор педагогічних наук, професор, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, член-кореспондент НАПН України (Харків, Україна)

БУЖИНА Ірина Вячеславівна – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)

БУЛГАКОВА Олена Юріївна – доктор психологічних наук, доцент, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)

ГРИНЬОВА Марина Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, ПНПУ імені В.Г. Короленко, член-кореспондент НАПН України (Полтава, Україна)

DEMIRBILEK Muhammet – PhD in Educational Technology, Suleyman Demirel University (Isparta, Turkey)

ЗАВИДІВСЬКА Наталія Назарівна – доктор педагогічних наук, професор, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів, Україна)

ЗАВИДІВСЬКА Ольга Ігорівна – доктор педагогічних наук, доцент, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Львів, Україна)

МОНКЕ Олена Станіславівна – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)

ПРИМАКОВА Віталія Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент, Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (Херсон, Україна)

СКОРИК Тамара Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна)

ДИДАКТИКА : НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ ; голов. ред. С. В. Грищенко. – Чернігів : Десна Поліграф, 2021. – Вип 1. – 64 с.

Концепція журналу ґрунтується на науковому висвітленні широкого спектра питань, пов'язаних з освітніми, педагогічними науками та професійною освітою в Україні та за кордоном (методологія, дидактика, інновації в освіті, підготовка фахівців для галузі освіти тощо).

Адресовано науковим і науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться питаннями освіти.

Журнал висвітлює актуальні питання у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 015 – Професійна освіта (за спеціальностями)).

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet редакційною колегією (Протокол № 1 від 25.08.2021 року)
Електронна сторінка видання <http://didactics.od.ua>

DIACTICS: SCIENTIFIC JOURNAL

The publication was founded in 2021.
Field of knowledge: 01 Education / Pedagogy.
Frequency of publication: 12 times a year.

Journal Editor

HRYSHCENKO Svitlana Vladyslavivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Chernihiv, Ukraine)

Subeditor

LILIK Olga Oleksandrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Chernihiv, Ukraine)

Editorial board

ADIRKHAEV Soslan Heorhievich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Institute of Social Technologies of «Ukraine» University (Kyiv, Ukraine)

BOYCHUK Yuriy Dmytrovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, corresponding member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Kharkiv, Ukraine)

BUZHYNA Iryna Vyacheslavivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, K.D. Ushinsky State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University» (Odessa, Ukraine)

BULGAKOVA Olena Yuriyivna – Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, K.D. Ushinsky State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University» (Odessa, Ukraine)

HRYNKOVA Maryna Viktorivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, V.H. Korolenko PNPU, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine Corresponding Member (Poltava, Ukraine)

DEMIRBILEK Muhammet – PhD in Educational Technology, Suleyman Demirel University (Isparta, Turkey)

ZAVYDIVSKA Natalia Nazariivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine)

ZAVYDIVSKA Olga Ihorivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine)

MONKE Olena Stanislavivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, K.D. Ushinsky State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University» (Odessa, Ukraine)

PRIMAKOVA Vitaliia Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kherson Academy of Continuing Education, Kherson Regional Council (Kherson, Ukraine)

SKORYK Tamara Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Chernihiv, Ukraine)

DIDACTICS: SCIENTIFIC JOURNAL ; heads. ed. S.V. Hryshchenko. – Chernihiv : Desna Poligraf, 2021. – Vol. 1. – 64 p.

The concept of the journal is based on scientific coverage of a wide range of issues related to educational, pedagogical sciences and vocational education in Ukraine and abroad (methodology, didactics, innovations in education, training for education, etc.).

Addressed to scientific and scientific-pedagogical workers, applicants for higher education, as well as to all who are interested in education.

ВІД ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА _____	6
--------------------------------------	---

ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

<i>Юрій БОЙЧУК, Анна БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО, Світлана ДОЦЕНКО</i> ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ: ДОСВІД ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ _____	7
--	---

<i>Ольга СІНАЄВСЬКА</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА _____	14
--	----

<i>Тетяна БОЙКО</i> ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ _____	21
--	----

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

<i>Олександра ГРИЩЕНКО, Олена ЄФРЕМОВА, Сергій ВИХРОВ</i> ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «081 - ПРАВО» _____	26
---	----

<i>Ірина БУЖИНА, Леонід БИВАЛЬКЕВИЧ, Максим ІМЕРІДЗЕ</i> ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЗРЛОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ _____	31
---	----

<i>Іван БИКОВ</i> ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ _____	36
---	----

<i>Олена МОНКЕ, Марія ДЕПУТАТ</i> ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ _____	41
---	----

<i>Вероніка КОВИЛІНА</i> ПСИХОФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ _____	47
---	----

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ОГЛЯДИ

<i>Світлана ГРИЩЕНКО</i> РЕЦЕНЗІЯ НА НАУКОВУ МОНОГРАФІЮ Т. В. СКОРИК «РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ - ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ) _____	55
---	----

CONTENTS

EDUCATIONAL, PEDAGOGICAL SCIENCES _____ 6

Yurii BOICHUK, Anna BOIARSKA-KHOMENKO, Svitlana DOTSENKO
FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS:
EXPERIENCE H. S. SKOVORODA KHARKIV NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY ____ 7

Olga SINAYEVSKA
ORGANIZATION OF PREVENTIVE SCHOOL EDUCATION
AS A REQUIREMENT OF MODERN SOCIETY _____ 14

Tatiana BOYKO
PROBLEMS OF LANGUAGE DIDACTICS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES _____ 21

THEORY AND METHODOLOGY OF VOCATIONAL EDUCATION

Alexandra HRYSHCHENKO, Olena YEFREMOVA, Sergey VYKHROV
EXPERIENCE OF PRACTICAL LEGAL ACTIVITY
IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING
OF HIGHER EDUCATION SPECIALTIES «081 - LAW» _____ 26

Irina BUZHINA, Leonid BYVALKEVYCH, Maxim IMERIDZE
FORMATION OF CIVIC MATURITY OF STUDENTS
OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS
BY MEANS OF HEALTH CARE TECHNOLOGIES _____ 31

Ivan BYKOV
THE PROBLEM OF PROFESSIONAL SUCCESS
OF FUTURE TEACHERS IN THE WORKS OF DOMESTIC SCIENTISTS _____ 36

Olena MONKE, Maria DEPUTAT
GAME TECHNOLOGIES IN ARTISTIC AND AESTHETIC EDUCATION
OF PRESCHOOL CHILDREN _____ 41

Veronika KOVYLINA
PSYCHOPHYSICAL DEVELOPMENT
OF YOUNG CHILDREN WITH VISUAL IMPAIRMENT _____ 47

REVIEWS

Svitlana HRYSHCHENKO
REVIEW OF THE SCIENTIFIC MONOGRAPH T.V. SKORYK
«DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SUCCESS OF FUTURE TEACHERS
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE
(SECOND HALF OF XX - BEGINNING OF THE XXI CENTURY)» _____ 55

ВІД ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Перед вами перший номер нового наукового журналу «Дидактика», започаткованого «Північноукраїнською науковою платформою». Виходу передувала копійка робота редакційної колегії, пов'язана із виробленням концепції видання, його реєстрацією, створенням спеціального Інтернет-ресурсу, добором, рецензуванням, редагуванням та розміщенням наукових публікацій.

Мета видання – створити цікавий, позбавлений стереотипів, корисний журнал; об'єднати зусилля науковців-освітян та налагодити міжнародне наукове співробітництво задля розвитку освіти України. Серед авторів та читачів ми бачимо не лише педагогів-практиків, але людей різних професій. Передбачаємо публікувати підготовлені кваліфікованими науковцями та педагогами-практиками матеріали як наукового, так і практичного характеру, а також конкретні рекомендації досвідчених вчених.

Науковий журнал «Дидактика» виходитиме 12 разів на рік. Формування випусків, тобто прийом статей, відбуватиметься постійно; до друку прийматимуться матеріали, що успішно пройшли етап рецензування та отримали схвальний відгук редакційної колегії. Кожен випуск затверджу-ватиметься редакційною колегією.

Серед авторів першого випуску журналу є молоді науковці, які ще тільки починають свої пошуки в педагогічній науці, та ті, хто досяг певних успіхів у галузі освіти – кандидати та доктори наук, експерти в галузі освіти, педагогіки. Усіх їх об'єднало бажання поділитися результатами власних досліджень зі світовою науковою спільнотою. Усі матеріали збірника подано у відкритому доступі.

Наше видання відкрите до інтелектуальних дискусій, до обміну думками, ідеями, знахідками з широкого кола педагогічних питань. Проте це не знижує вимог до професіоналізму та наукової компетенції авторів, без яких неможлива наукова публікація.

Упевнені, що науковий журнал «Дидактика» стане цікавим та змістовним майданчиком для висвітлення та обговорення актуальних питань, пов'язаних із сучасною освітою.

Дякуємо редакційній колегії, авторам першого номера, зовнішнім та внутрішнім рецензентам за активну участь у його створенні. Запрошуємо до плідної співпраці та формування змісту наступних номерів видання наших авторів із України та з-за кордону.

*Із повагою та найкращими побажаннями,
головний редактор*

ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 378.046

Юрій БОЙЧУК, Анна БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО, Світлана ДОЦЕНКО

Yurii BOICHUK, Anna BOIARSKA-KHOMENKO, Svitlana DOTSENKO

**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ:
ДОСВІД ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

**FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS:
EXPERIENCE H. S. SKOVORODA KHARKIV NATIONAL
PEDAGOGICAL UNIVERSITY**

Формування цифрової компетентності майбутніх вчителів у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди відбувається відповідно до багатокомпонентної моделі. Модель цифрової компетентності передбачає фахові компетентності (психолого-педагогічна, предметно-методична та інформаційно-комунікаційна), особистісно-етичну компетентність, персонально-професійну компетентність. Реалізація представленої моделі забезпечується відповідною нормативною базою, а також ефективною взаємодією структурних підрозділів. Реалізації представленої моделі сприяє використання цифрових додатків та платформи дистанційного навчання. Формування представлених у моделі компетентностей відбувається через зміст освіти. Психолого-педагогічна та інформаційно-комунікаційна компетентності формуються під час викладання навчальних дисциплін циклу професійної підготовки. Цикли загальної та професійної підготовки доповнюють дисципліни вільного вибору. Предметно-методична компетентність з фокусом на цифрові навички методичної роботи формуються під час викладання фахових дисциплін, а практичні аспекти реалізації запропонованої моделі найбільш яскраво проявляються під час проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти. Ефективним і цінним є досвід організації науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти. Формування цифрової компетентності майбутніх учителів забезпечується ефективно підібраними та доцільно використовуваними технологіями навчання і організацією самостійної роботи студентів, що також є запорукою формування психолого-педагогічної компетентності й умінь ефективного використання ІКТ в освітньому процесі. Труднощі на шляху формування цифрових компетентностей

майбутніх учителів: недостатнє технічне оснащення навчальних аудиторій сучасною цифровою технікою і доступом до бездротового Інтернету, недосконала цифрова підготовка професорсько-викладацького складу, висока вартість програм аудіо-візуального онлайн-зв'язку.

Ключові слова: цифрова компетентність, майбутні вчителі, вища педагогічна освіта, педагогічний університет, зміст освіти, професійна підготовка.

Formation of digital competence of future teachers at H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University are made according to a multicomponent model. The model of digital competence includes professional competencies (psychological-pedagogical, subject-methodical and information-communication), personal-ethical competence, personal-professional competence. The implementation of the presented model is ensured by the relevant regulatory framework, as well as the effective interaction of structural units. The implementation of the presented model is facilitated by the use of digital applications and distance learning platform. The formation of the competencies presented in the model through the content of education takes place. Psychological-pedagogical and information-communication competencies are formed during the teaching of the disciplines of the cycle of professional training. Cycles of general and professional training of the discipline of free choice complement each other. Subject-methodical competence with a focus on digital skills of methodical work is formed during the teaching of professional disciplines, and the practical aspects of the implementation of the proposed model are most clearly manifested during the pedagogical practice in general secondary education. The experience of organizing research activities of students is effective and valuable. The formation of digital competence of future teachers is ensured by effectively selected and appropriately used learning technologies and the organization of independent work of students, which is also a guarantee of the formation of psychological and pedagogical competence and skills of effective use of ICT in education. Difficulties in the formation of digital competencies of future teachers are: insufficient technical equipment of classrooms with modern digital equipment and access to wireless Internet, imperfect digital training of faculty, high cost of audiovisual online communication programs.

Key words: digital competence, future teachers, higher pedagogical education, pedagogical university, content of education, professional training.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Проблема підвищення рівня підготовки майбутніх учителів до ефективного і продуктивного використання цифрових технологій у школах є надзвичайно актуальною проблемою як в Україні, так і закордоном. Як правило, педагогічні заклади освіти формують освітні програми таким чином, щоб окремі дисципліни або блоки дисциплін з оволодіння цифровою грамотністю та інформаційно-комунікаційними технологіями вивчалися на ранніх етапах освітньо-професійних програм. Головною метою використання такого принципу побудови освітніх програм є формування у майбутніх учителів цифрової компетентності з перших років навчання, оскільки набуті знання та навички допоможуть їм оволодівати фаховими дисциплінами на старших курсах, проходити педагогічні практики. Зазвичай такі навчальні дисципліни орієнтовані на формування у здобувачів вищої освіти впевненості у використанні цифрових ресурсів, практичних умінь застосовувати їх у викладанні і навчанні. Проте варто зазначити, що такий підхід є не достатньо ефективним для забезпечення формування знань і умінь, які необхідні сучасному

вчителеві для ефективно організації освітнього процесу як у денній, так і змішаній чи дистанційній формах. Тобто сьогодні існує нагальна потреба у переосмисленні підходів до формування цифрової компетентності майбутніх учителів, розробки і впровадженні альтернативних шляхів підготовки вчителів, які відображатимуть більш цілісний і комплексний підхід, що вирішуватиме проблеми здобувачів освіти, пов'язані з невідповідністю між їх технологічною, загальнопедагогічною, методичною, дидактичною та фаховою підготовкою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування цифрової компетентності вчителів стала предметом дослідження багатьох наукових праць. Так О. Овчарук у статті «Цифрова компетентність учителя: міжнародні тенденції та рамки» узагальнила міжнародні тенденції щодо формування цифрової грамотності вчителів, проаналізувала стратегічні документи з питань розвитку цифрової компетентності в системі післядипломної педагогічної освіти (Овчарук, 2019). У роботах О.Тимченко визначено особливості формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти (Тимченко, 2019). Л. Карташова,

Н. Бахман, І. Пліш визначили інноваційні підходи до розв'язання проблеми формування та розвитку цифрової компетентності педагога в електронному середовищі закладу освіти (Kartashova, 2018).

Разом з тим, актуальність означеної проблеми постійно зростає через необхідність впровадження змішаного і дистанційного навчання у заклади освіти різного рівня. Не розв'язаними залишаються питання підвищення ефективної цифрової підготовки майбутніх учителів, формування у них умінь та навичок використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі.

Мета статті – продемонструвати модель формування цифрової компетентності майбутніх учителів у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

Виклад основного матеріалу. Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди відбувається відповідно до багатокомпонентної моделі (рис. 1).

Модель цифрової компетентності передбачає оволодіння здобувачами освіти фаховими компетентностями: психолого-педагогічна, предметно-методична та інформаційно-комунікаційна. Вони, у свою чергу, передбачають здобуття знань технологічно-педагогічного змісту та оволодіння вміннями впевнено користуватись цифровою технікою, інформаційно-комунікаційними технологіями, доцільно обирати, своєчасно і ефективно використовувати цифрові засоби під час навчання і викладання.

Окремими складовими запропонованої моделі є:

– особистісно-етична компетентність, що передбачає урахування впливу ІКТ на людину, суспільство, навколишнє середовище, етичні і правові принципи використання ІКТ, безпечне та конфіденційне користування Інтернет-простором;

– персонально-професійна компетентність, що включає здатність до неперервного професійного зростання й удосконалення цифрових навичок, стратегічне залучення здобувачів освіти до професійної вчительської і наукової спільноти, відкритий доступ до інформації та її вільне використання на засадах академічної доброчесності.

Рис. 1 Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя

Джерело: складено авторами

Реалізація представленої моделі у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди забезпечується відповідною нормативною базою (Статут університету, Положення про

організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди (у новій редакції), Положення про використання технологій дистанційного навчання в

освітньому процесі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Положення про репозитарій та деякі інші), а також ефективною взаємодією структурних підрозділів (інститут інформатизації освіти, кафедра інформаційних технологій, експлуатаційно-технічний відділ, відділ комп'ютерного адміністрування, науково-навчальна лабораторія дистанційного навчання, лабораторія технічних засобів навчання, факультети та кафедри, електронний репозитарій). Варто зазначити, що усі учасники освітнього процесу мають вільний доступ електронного репозитарію університету, який надає широкі можливості для ознайомлення з інформаційними ресурсами і навчально-методичним забезпеченням, яких сьогодні налічується більше 4000. Разом з тим, університет пропонує здобувачам освіти і викладачам вільний доступ до мережі Інтернет і до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science та Scopus, що є запорукою обізнаності з результатами останніх світових наукових розвідок у різних галузях наук.

Також реалізації представленої моделі сприяє використання додатків Google та платформи дистанційного навчання Moodle. Платформа Moodle є основною платформою дистанційної/змішаної форм навчання у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди. Вона надає широкі можливості для наповнення навчальних курсів: завантаження файлів, розміщення презентацій, проведення опитування, використання тестових технологій, отримання зворотного зв'язку від студентів, налагодження інтерактивної взаємодії тощо. Усі викладачі університету мають розроблені дистанційні курси на платформі Moodle, за якими здійснюється процес дистанційного/ змішаного навчання студентів. Зараз на платформі зареєстровано більше 7 000 користувачів.

Формування представлених у моделі компетентностей відбувається через зміст освіти. Зокрема, особистісно-етична компетентність є наскрізною для дисциплін циклу загальної підготовки (філософія, політично-правові студії, безпека існування в навколишньому середовищі, основи економічної теорії). Психолого-педагогічна та інформаційно-комунікаційна компетентності формуються під час викладання навчальних дисциплін циклу професійної підготовки (загальна педагогіка, психологія, провайдинг освітніх технологій, засоби цифрової підготовки, інформаційно-педагогічні студії, інформаційні системи та технології в науково-дослідній діяльності, інформаційно-

комунікаційні технології в освіті, кібербезпека в освіті, медіаосвіта, академічна доброчесність та деякі інші).

Цикли загальної і професійної підготовки доповнюють дисципліни вільного вибору (менеджмент дистанційного навчання, графічний дизайн та реклама, інформаційні технології в освітній діяльності, інформатика в професійній діяльності тощо).

Предметно-методична компетентність з фокусом на цифрові навички методичної роботи формуються під час викладання фахових дисциплін. Наприклад, здобувачі освіти оволодівають уміннями проводити лабораторні роботи з хімії у дистанційному режимі. Наприклад у дистанційному режимі проводяться лабораторні роботи з вивчення енергетичних ефектів при розчиненні солей та спектрофотометричних вимірювань. Зазначимо, що лабораторний практикум під час карантинних обмежень проводиться в режимі реального часу. Досліди, передбачені навчальним планом, проводяться викладачами та лаборантами безпосередньо у лабораторії. У свою чергу, студенти спостерігають за ходом роботи, самостійно аналізують результати експериментів, виконують індивідуальні розрахунки у програмно-методичному комплексі та, відповідно, отримують результати. На основі отриманих даних, здобувачі освіти роблять висновки, оформлюють звіти за допомогою хімічних редакторів і надсилають їх викладачеві через особистий кабінет у Moodle.

Практичні аспекти реалізації запропонованої моделі найбільш яскраво проявляються під час проходження педагогічної практики у закладах загальної середньої освіти. Наприклад, під час проходження практики студенти фізико-математичного факультету запровадили традицію проводити для школярів онлайн-екскурсії до університету. Педагогічна практика довела, що завдяки таким інтерактивним екскурсіям студенти набувають умінь роботи з різними сервісами та платформами для організації дистанційного навчання (Google Classroom, Moodle, Edmodo, Мій клас, Padlet та інші), додатками для проведення онлайн-уроків (Zoom, Meet, Skype, Microsoft Teams та інші) і оцінювання (Google Форми, Kahoot, Mentimeter та інші), сервісами для створення презентацій, інтерактивних плакатів, інтерактивних завдань, геосервісами (Google Карти, Планета Земля, Вікімапія та інші).

Надзвичайно ефективним і цінним є досвід організації науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти, результати якої відображено у наукових публікаціях студентів і кваліфікаційних магістерських роботах, тематика яких безпосередньо

торкається проблем використання ІКТ в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти, формування цифрової компетентності вчителя-предметника, класного керівника та менеджера освіти.

Формування цифрової компетентності майбутніх учителів забезпечується ефективно підібраними та доцільно використовуваними технологіями навчання. Наприклад, в умовах змішаного навчання викладачі університету пропонують здобувачам такі інноваційні інтерактивні технології: аудіо-візуальне спілкування, перевернутий клас, використання хмарних сервісів тощо.

Формування персонально-професійної компетентності забезпечується ефективною організацією самостійної роботи студентів. Зокрема, здобувачі освіти долучаються до професійної освітянської спільноти через участь у науково-практичних конференціях, семінарах, вебінарах, гостьових онлайн лекціях тощо. Особливе значення до формування здатності молодих людей до неперервного професійного навчання є залучення до гурткової роботи, яка не припиняється в умовах змішаного навчання.

Наприклад, кафедра фізики регулярно проводить онлайн-заняття фізичного гуртка. Кожен учасник гуртка самостійно розробляє схеми приладів, які надсилає лаборанту в електронному вигляді. У свою чергу, лаборант збирає прилади за запропонованою студентом схемою, виконує роботу, демонструючи весь процес через відеоконференцію. Студент фіксує показники приладів, аналізує та записує їх. Після цього, на основі отриманих даних, будує відповідні графіки. Результати роботи студенти, зазвичай, оформлюють у графічному редакторі та надсилають керівникові, після чого відбувається спільне обговорення на онлайн-засіданні гуртка.

Організація позааудиторної виховної роботи в університеті є запорукою формування психолого-педагогічної компетентності й умінь ефективного використання ІКТ в освітньому процесі. Так, традиційним є проведення загальноуніверситетських конкурсів і свят («Посвята у першокурсники», «Випуск магістрів», «Студентська весна», «Міс та містер університету» та інші), які у 2020 і 2021 роках вийшли в он-лайн формат. Наприклад, студенти та викладачі університету встановили Національний рекорд України «Найбільший віртуальний хор в Україні». За час «нокдауну» здобувачі освіти долучились до акції «Домашній університет» коли давали один одному он-лайн майстер-класи з музики, фізичної культури, мистецтва. Записи майстер-класів у

вільному доступі розмішено на офіційній сторінці університету у Facebook та на офіційному YouTube-каналі університету. Серед форм виховної роботи, які допомагають студентам оволодіти цифровою компетентністю є он-лайн засідання English Speaking Club, наукових товариств, проведення флешмобів, арт-виставок тощо.

Викладачі університету постійно підвищують свою кваліфікацію з цифрових компетентностей. Зокрема вони є постійними учасниками міжнародних сертифікованих стажувань, вебінарів, майстер-класів. Варто зазначити, що з 2020 року викладачі університету проходять безкоштовне внутрішньоуніверситетське стажування з питань дистанційного навчання на базі кафедри інформаційних технологій Інституту інформатизації освіти. Після успішного проходження стажування кожен викладач отримує сертифікат встановленого зразка.

Поруч з цим зазначимо, що об'єктивний погляд на організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди дає змогу визначити і деякі труднощі на шляху формування цифрових компетентностей майбутніх учителів. Зокрема, це недостатнє технічне оснащення навчальних аудиторій сучасною цифровою технікою і доступом до бездротового Інтернету, недосконалість цифрова підготовка професорсько-викладацького складу, висока вартість програм аудіовізуального онлайн-зв'язку та деякі інші.

Університет активно працює над подоланням цих труднощів, розробляються програми національної і міжнародної співпраці, формуються вектори підтримки викладачів і здобувачів освіти, удосконалюються освітні програми тощо. Керівництво і професорсько-викладацький склад Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди робить все для того щоб завтра до школи прийшли вчителі-професіонали, які володіють предметною, психолого-педагогічною, інформаційною, цифровою і комунікативною компетентностями.

Висновки. Таким чином, ефективність формування цифрової компетентності майбутніх вчителів у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди забезпечується багатокомпонентною моделлю, яка складається із фахових компетентностей (психолого-педагогічна, предметно-методична та інформаційно-комунікаційна), особистісно-етичної компетентності, персонально-професійної компетентності. Реалізація

представленої моделі забезпечується нормативною базою університету і ефективною взаємодією структурних підрозділів. Формування компетентностей відбувається через зміст освіти, сучасні технології навчання, ефективну педагогічну практику, науково-дослідницьку діяльність здобувачів освіти, самостійну роботу.

Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо дослідження труднощів у формуванні цифрових компетентностей майбутніх учителів: недостатнє технічне оснащення навчальних аудиторій, недосконалість цифрова підготовка професорсько-викладацького складу, висока вартість програм аудіовізуального онлайн-зв'язку.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Kartashova L., Bakhmat N., Plish I. Розвиток цифрової компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. *Information Technologies and Learning Tools*, 2018. № 68. С. 193–205.
2. Овчарук О. Цифрова компетентність учителя: міжнародні тенденції та рамки. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 4 (100). С. 52–55
3. Положення про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_vykorystanya_tehnologiy_dustanziynogo_navchanya.pdf
4. Положення про репозитарій. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_repozutariy_21.pdf
5. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди (у новій редакції). URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_organisaziyu_osvitnogoz_procesy.pdf
6. Статут Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Statut_30.08.2017.pdf
7. Тимченко О. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти. *Народна освіта: електронне наукове фахове видання*, 2019. Вип. № 1 (37). URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5548

REFERENCES

1. Kartashova, L., Bakhmat, N., Plish, I. (2018). Rozvytok tsyfrovoy kompetentnosti pedahoha v informatsiino-osvitnomu seredovyshchi zakladu zahalnoi serednoi osvity [Development of digital competence of the teacher in the information and educational environment of general secondary education.]. *Information Technologies and Learning Tools*. № 68. Pp. 193–205 [in Ukrainian].
2. Ovcharuk, O. (2019). Tsyfrova kompetentnist uchytelia: mizhnarodni tendentsii ta ramky [Teacher digital competence: international trends and frameworks]. *Nova pedahohichna dumka*. № 4 (100). pp. 52–55 [in Ukrainian].
3. Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu v Kharkivskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni H. S. Skovorody (u novii redaktsii) [Regulations on the organization of the educational process at H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (in the new edition)]. Retrieved from: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_organisaziyu_osvitnogoz_procesy.pdf [in Ukrainian]
4. Polozhennia pro repozytarii [Regulations on the repository]. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_repozutariy_21.pdf [in Ukrainian]
5. Polozhennia pro vykorystannia tekhnolohii dystantsiinoho navchannia v osvitnomu protsesi Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody [Regulations on the use of distance learning technologies in the educational process of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University]. Retrieved from: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Piojenn/Pro_vykorystanya_tehnologiy_dustanziynogo_navchanya.pdf [in Ukrainian].

6. Statut Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody [Charter of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University]. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Normat_dokum/Statut_30.08.2017.pdf [in Ukrainian].
7. Tymchenko, O. V. (2019). Formuvannia informatsiino-tsyfrovoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv osvity [H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University]. Narodna osvita : elektronne naukove fakhove vydannia, Iss. №1 (37). Retrieved from: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5548 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.08.2021

Yurii BOICHUK

ORCID 0000-0001-8583-5856

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Corresponding Member
of the National Academy
of Pedagogical Sciences of Ukraine, rector,
H. S. Skovoroda Kharkiv
National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine)
E-mail: yurij.boychuk@gmail.com*

Юрій БОЙЧУК

ORCID 0000-0001-8583-5856

*Доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, ректор,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
(Харків, Україна)
E-mail: yurij.boychuk@gmail.com*

Anna BOIARSKA-KHOMENKO

ORCID 0000-0002-1818-3074

*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department
of Education and Innovative Pedagogy,
H. S. Skovoroda Kharkiv
National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine)
E-mail: annaboyarskahomenko@gmail.com*

Анна БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО

ORCID 0000-0002-1818-3074

*Доктор педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувачки кафедри освітології
та інноваційної педагогіки,
Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
(Харків, Україна)
E-mail: annaboyarskahomenko@gmail.com*

Svitlana DOTSENKO

ORCID 0000-0002-4501-9130

*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department
of Information Technologies,
H. S. Skovoroda Kharkiv
National Pedagogical University
(Kharkiv, Ukraine)
E-mail: dozenkosveta@gmail.com*

Світлана ДОЦЕНКО

ORCID 0000-0002-4501-9130

*Доктор педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри інформаційних технологій,
Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
(Харків, Україна)
E-mail: dozenkosveta@gmail.com*

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ДИДАКТИКА : науковий журнал ; голов. ред. С. В. Грищенко. – Чернігів : Десна Поліграф, 2021. – Вип 1. – 64 с.

Концепція журналу ґрунтується на науковому висвітленні широкого спектра питань, пов'язаних з освітніми, педагогічними науками та професійною освітою в Україні та за кордоном (методологія, дидактика, інновації в освіті, підготовка фахівців для галузі освіти тощо).

Адресовано науковим і науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться питаннями освіти.

Журнал висвітлює актуальні питання у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 015 – Професійна освіта (за спеціальностями)).

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet редакційною колегією
(Протокол № 1 від 25.08.2021 року)*

*За достовірність фактів, назв, дат, посилань на літературні джерела тощо
відповідальність несуть автори.
Редколегія не завжди поділяє їхні погляди.*

Технічний редактор **О. Клімова**

Комп'ютерна верстка
та макетування **О. Клімова**

Підписано 25.08.2021 р. Формат 60x84 1/8.
Обл. друк. арк. 5,58. Ум. друк. арк. 6,98.
Наклад 20 прим. Зам. № 0112-1.

ТОВ "Видавництво "Десна Поліграф"
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року
Тел. (0462) 972-664

Віддруковано ТОВ "Видавництво "Десна Поліграф"
14035, м. Чернігів, вул. Станіславського, 40

8

8
